

MIC ÎNDREPTAR
DE CREDINȚĂ

MICHEL KUBLER

MIC ÎNDREPTAR
DE CREDINȚĂ

Traducere din franceză de
Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Marieva Ionescu
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Corina Roncea, Carmen Petrescu

Tipărit la Artprint

Michel Kubler
Petit parcours de foi
© Bayard, 2014

© HUMANITAS, 2014,
pentru prezenta versiune românească

ISBN 978-973-50-4640-8
Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin email: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

*Enoriașilor mei din București,
care m-au însoțit în acest mic itinerariu
prilejuit de Anul Credinței
(2012–2013)*

Cuvânt înainte
la ediția în limba română

Este o bucurie deosebită pentru mine să văd apărând în limba română acest *Mic îndreptar de credință*, scris și publicat mai întâi în franceză. Este în primul rând bucuria oricărui autor când vede că se lărgeste audiența cărții sale prin traducerea ei în alte limbi. Dar mai ales bucuria de a vedea această lucrare „redată“ mediului ei de origine: România, țară care este a mea de patru ani și în care sper să mai petrec încă mulți. Fiindcă la București, și *pentru* București, am scris conferințele care au fost apoi adunate aici.

Într-un anume sens, mă achit deci de un fel de datorie față de pământul și poporul României. Fiindcă slujirea mea ca preot catolic căruia i-a fost încredințată parohia francofonă „Sacré-Cœur“ din București m-a făcut să scriu aceste pagini. Și, mai important, fiindcă această țară mi-a îngăduit, precum desigur puține altele ar putea să o facă, o experiență umană și religioasă deosebită: cea a unei întâlniri între creștini de cultură comună, dar de tradiții bisericesti diferite, latină și bizantină.

Apariția unei ediții românești a acestei cărți este deci, în sine, și un fel de pariu: creștinii Bisericilor din Răsărit și din Apus, mergând împreună spre miezul credinței,

să se descopere mai apropiați decât se credeau. Fiindcă aici nu se pune problema de a convinge pe cineva de superioritatea unei confesiuni față de alta. Miza este mai degrabă ca, revigorându-ne și unii, și alții credința și împărtășind unii cu alții ceea ce vom fi descoperit astfel, să ne regăsim cu toții creștini mai buni, unii mulțumită celorlalți... și mulțumită lui Dumnezeu!

București, 6 august 2014,
la sărbătoarea Schimbării la Față a Domnului,
Pr. Dr. Michel Kubler, a.a.

Introducere

Când Papa Benedict XVI, după un an consacrat preoției și un altul sfântului Pavel, a chemat întreaga Biserică Catolică să trăiască douăsprezece luni în ritmul credinței, îmi aduc aminte că am reacționat cu o ușoară agasare și cu multă curiozitate. Agasare pentru că, lansându-și în fiecare an credincioșii în operațiuni tematice, exista riscul de a slăbi interesul – deși subiectele alese nu sunt defel lipsite de interes – și astfel de a face să pară fadă viața obișnuită a credincioșilor și a comunităților, ca și cum ar trebui mereu găsită o idee nouă de temă „extra-ordinară“ pentru a face interesantă viața creștină de toate zilele.

Dar acum era vorba de credință. Iar Papa Ratzinger mă impresionase întotdeauna prin căldura cu care își îndemna neobosit Biserica să se „întoarcă la inimă“, reluând astfel una dintre marile teme recurente ale maestrului său, sfântul Augustin¹. El, vestitul teolog, autor al unor „summe“ ce vădesc o cultură impresionantă, el, fostul prefect al Doctrinei Credinței, atât de atent la respectarea enunțurilor dogmatice și vânând ereziile, iată că, ales pe Scaunul

---

1. *Redite ad cor*, expresie din cartea profetului Isaia (Isaia 46, 8) reluată adesea de episcopul de Hipona, mai ales în *Confesiuni*.

lui Petru, pare să considere toate acele lucrări și toate acele lupte o nimica toată – sau atât de puțin – față de legătura atât de uimitoare și de profundă care poate și trebuie să-l unească pe om cu Dumnezeuul lui. Și mai ales, fiind vorba de creștini, să-l lege foarte personal pe fiecare ucenic de învățătorul său, Hristos. Astfel, după nenumăratele îndemnuri care îl precedaseră, vine apelul din indictul acestui faimos „An al Credinței”: „De la începutul slujirii mele ca urmaș al lui Petru, am amintit că trebuie să redescoperim drumul credinței pentru a pune tot mai clar în lumină bucuria și entuziasmul reînnoit al întâlnirii cu Hristos.”¹

S-a întâmplat ca, tocmai când papa publica acest apel, să primesc de la arhiepiscopul de București, Monseniorul Ioan Robu, sarcina de a păstori comunitatea catolică de limbă franceză din capitala României. Mi s-a părut deci firesc să le fac enoriașilor mei diferite propuneri care să se înscrie, la momentul respectiv, în linia unui astfel de An al Credinței.

Nu mă îndoiam că, într-un fel sau altul, toți parohii din lume aveau să facă acest lucru. Și astfel, în timpul anului pastoral 2012–2013, am înființat, printre altele, un grup de formare la credință – o cateheză pentru adulți, care își propunea un program: să urmărească planul *Catehismului Bisericii Catolice* și avea o ambiție: să facă aceasta într-un limbaj limpede. Vast program!

Cartea de față nu e altceva decât reluarea, foarte puțin revizuită, a acestui ciclu de conferințe parohiale lunare

---

1. Motu proprio *Porta fidei* al lui Benedict XVI din 11 octombrie 2011, prin care promulgă un An al Credinței din 11 octombrie 2012 până în 24 noiembrie 2013.

ținute la București. Nu are deci ambiția de a fi cine știe ce tratat sau sinteză vastă. Are, poate, pretenția, fiind ea rodul unui cuvânt destinat marelui public, să fie accesibilă dincolo de cercurile de inițiați. Izvorăște, în orice caz, dintr-o dorință profundă, reluând-o pe cea a papei, care va rămâne asemenea celei ce a declanșat-o: să ajute la „redescoperirea drumului credinței“ și astfel să-i facă pe mulți să regăsească „bucuria și entuziasmul reînnoit al întâlnirii cu Hristos“. A fi creștin nu e deloc trist!

PARTEA ÎNTÂI
CREDINȚA EXPLICITĂ:
CREZUL

Ce înseamnă a crede?

1. Mișcarea credinței și conținutul ei

Trebuie să fim întotdeauna atenți la cuvinte: ele pot avea sensuri foarte variate... și uneori vagi! Așa și termenii „credință” și „a crede”. Chiar dacă sensul lor pare evident, sunt departe de a se preta la o definiție clară și univocă. Nu este același lucru să *crezi ceva* – ca în expresia „Cred că mâine va fi vreme bună” –, să *crezi pe cineva* – „Te cred că spui adevărul” –, să *crezi în ceva* – în medicină, în reîncarnare –, să *crezi în existența a ceva* – în forțele spiritului – sau să *crezi în cineva* – „Cred în tine” („am încredere în tine”). În sfârșit, verbul „a crede” se folosește și pentru a nuanța o afirmație, din precauție: „Cred că nu mă înșel”, ba chiar „Cred că cred”!

Pentru a conștientiza mai bine această polisemie, această diversitate de semnificații ale „credinței” și ale lui „a crede”, mai ales în demersul propriu creștinului, este suficient să facem un mic test, întrebându-ne care ar fi contrariile acestor doi termeni. Pentru „credință”: este oare necredința, ateismul, agnosticismul... sau mai degrabă indiferența? Iar pentru „a crede”: a se îndoi... sau, paradoxal, a ști?

Pentru moment, să zăbovim o clipă asupra unei distincții îndrăgite de Părinții din primele veacuri ale Bisericii, mai ales de sfântul Augustin, și care se mai folosește și astăzi, căci ne îngăduie să delimităm mișcarea proprie a credinței și conținutul ei. Astfel, distingem în mod tradițional „credința care este crezută“ (în latină *fides quae creditur*) și „credința cu care se crede“ (*fides qua creditur*).

2. Fides quae creditur: *conținutul credinței*

Credința în care crezi, care se numește de obicei în teologie *fides quae*, poate fi numită și obiectivă, căci ea desemnează obiectul credinței, conținutul ei. Conținutul credinței este un ansamblu de credințe sau, mai precis, un corpus de doctrină. Însă atenție: și acesta este un cuvânt-capcană. Trebuie debarasat de orice conotație „doctrinară“, luându-l în sensul său primar și neutru de „învățătură“ de care suntem atașați din două motive: în numele Revelației din Biblie și în numele Tradiției din Biserică.

Acest lucru este rezumat în finalul Evangheliei după Matei: „Mi s-a dat toată puterea în cer și pe pământ. Mergeți, așadar, și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt și învățându-i să păzească toate câte vi le-am poruncit“ (Matei 29, 16-20). Acest „toate câte vi le-am poruncit“ desemnează nici mai mult nici mai puțin decât învățătura dată de Hristos apostolilor (Revelația), pentru ca, la rândul lor, ei să o transmită lumii întregi (Tradiția).

Cuprins

Cuvânt înainte la ediția în limba română	7
Introducere	9

PARTEA ÎNTÂI

CREDINȚA EXPLICITATĂ: CREZUL

I. Ce înseamnă a crede?	15
1. Mișcarea credinței și conținutul ei	15
2. <i>Fides quae creditur</i> : conținutul credinței	16
3. <i>Fides qua creditur</i> : credința ca relație	17
4. Credința: un întreg simbol!	20
5. Alte variațiuni pe tema credinței	21
II. Cum s-a elaborat învățătura creștină	24
1. Perioada biblică: timpul Revelației	24
2. Epoca apostolică: lecțiile Întrupării	26
3. Timpul Bisericii: dezvoltarea dogmei	28
4. Concluzie pe două voci	32
III. Simbolul Apostolilor	35
1. La originea simbolurilor	35
2. Principalele Simboluri ale credinței	37
3. Simbolul Apostolilor	39
<i>Cred în Dumnezeu, Tatăl atotputernicul,</i> <i>Creatorul cerului și al pământului, ...</i>	39

...și în Isus Hristos, Fiul său unic, Domnul nostru, . . .	41
...care s-a zămislit de la Dubul Sfânt, s-a născut din Maria Fecioara, ...	42
...a pățimit sub Ponțiu Pilat, s-a răstignit, a murit și s-a îngropat, s-a coborât în iad, a treia zi a înviat din morți.	44
...s-a suit la ceruri, șade de-a dreapta lui Dumnezeu, Tatăl atotputernicul, de unde are să vină să judece pe vii și pe morți.	48
Cred în Dubul Sfânt, ...	49
...sfânta Biserică catolică, ...	51
...împărtășirea sfinților, iertarea păcatelor, învierea trupului și viața veșnică.	53

PARTEA A DOUA

CREDINȚA CELEBRATĂ: LITURGIE ȘI SACRAMENTE

I. Spiritul liturgiei conform Conciliului Vatican II	57
1. A crede înseamnă a celebra. Iar a celebra înseamnă a face un act de credință	58
2. Marile accente ale Conciliului	61
„Izvorul și culmea vieții creștine“	61
Prezența lui Hristos în liturgie	62
Cele „două mese“ – a Cuvântului și a Euharistiei	63
Schimbările în liturgie	64
„Participarea activă“ a credincioșilor	64
Liturgia în slujba unității și a vestirii Evangheliei	65
3. Receptarea reînnoirii liturgice conciliare	66
II. Sacramentele: de ce, cum?	68
1. Introducere	68
2. De ce sacramentele? Istorie și temeuri	71
Originea sacramentelor	71

<i>Evoluția lor de-a lungul istoriei</i>	72
<i>Scopul lor</i>	73
<i>Mijloacele lor</i>	74
<i>Cum se articulează sacramentele</i>	75
3. Tipurile de sacramente. Structurare și pastorală	76
<i>Botezul</i>	77
<i>Mirul (sau Confirmațiunea)</i>	77
<i>Euharistia</i>	78
<i>Căsătoria</i>	79
<i>Preoția</i>	80
<i>Sacramentul Împăcării, Spovada</i>	81
<i>Ungerea bolnavilor</i>	81
4. Concluzie „în trei dimensiuni“!	82
<i>Dimensiunea antropologică</i>	82
<i>Dimensiunea ecumenică</i>	83
<i>Dimensiunea socială și spirituală</i>	84

PARTEA A TREIA

CREDINȚA PUSĂ ÎN FAPTĂ: VIAȚA CREȘTINĂ

I. Decalogul: zece cuvinte pentru viață	89
1. Relația cu Dumnezeu	93
<i>Unicitatea lui Dumnezeu</i>	93
<i>Respectul față de numele lui Dumnezeu</i>	95
<i>Ținerea zilei Domnului</i>	95
2. Relația cu aproapele	97
<i>Cinstirea părinților</i>	97
<i>Interzicerea omorului</i>	97
<i>Interzicerea adulterului</i>	98
<i>Interzicerea furtului</i>	99
<i>Interzicerea mărturiei mincinoase</i>	99
<i>Interzicerea poftirii la bunul altuia</i>	100

II. A crede în Dumnezeu, a da mărturie de credință	
într-o lume secularizată	101
1. Inculturarea	101
2. Noi figuri ale credinței	104
3. Miza „mântuirii“	105

PARTEA A PATRA

CREDINȚA VIE: RUGĂCIUNE ȘI VIAȚĂ SPIRITUALĂ

I. Credința, întâlnire cu Hristos cel viu	III
1. Structura experienței spirituale	III
<i>O experiență de dăruire și de abandonare</i>	112
<i>O chestiune de echilibru</i>	113
<i>O bătălie niciodată câștigată definitiv</i>	114
<i>Locul trupului</i>	115
<i>Viața afectivă</i>	115
<i>O experiență personală și comunitară</i>	115
<i>Iubit de Dumnezeu</i>	116
2. Câteva mari familii de spiritualitate	117
<i>Mileniul întâi: spiritualitatea pustiului,</i>	
<i>calea augustiniană și cea benedictină</i>	117
<i>Evul Mediu: misticii, ordinele cerșetoare</i>	
<i>și devotio moderna</i>	119
<i>În epoca Reformei: spiritualitatea ignațiană</i>	
<i>și reînnoirea carmelitană</i>	121
<i>În epoca Luminilor: Școala franceză</i>	123
<i>În epoca modernă: „calea cea mică“</i>	
<i>a sfintei Tereza</i>	124
<i>În epoca contemporană: spiritualitatea bobului</i>	
<i>ascuns în pământ</i>	125
II. Trăirea în Dumnezeu: căi multiple,	
un orizont unic	127
1. Spiritualitatea Reformei	127

„Sola gratia“	128
„Sola fide“	129
„Sola Scriptura“	130
„Soli Deo gloria“	130
Aspecte conexe	131
2. Spiritualitatea Răsăritului creștin	132
<i>Spiritualitate trinitară</i>	132
<i>Sensibilitate și asceză</i>	133
<i>Spiritualitate monastică</i>	135
<i>Spiritualitate cosmică</i>	136
<i>Spiritualitate a frumuseții</i>	137
Va urma... ..	139